

СВЕТ И НОВЕ ГЕОПОЛИТИЧКЕ ПАРАДИГМЕ

Приредио
Миломир СТЕПИЋ

МЕЂУНАРОДНИ ТЕМАТСКИ
ЗБОРНИК

КЊИГА 5

2017

СВЕТ И НОВЕ
ГЕОПОЛИТИЧКЕ
ПАРАДИГМЕ

Приредио:
Миломир Степић

Београд, 2017.

Међународни тематски зборник
СВЕТ И НОВЕ ГЕОПОЛИТИЧКЕ ПАРАДИГМЕ

Издавач

Институт за политичке студије, Београд

За издавача

Др Живојин Ђурић

Приређивач

Др Миломир Степић

Асистенти приређивача

Стефан Милошевић

Драган Траиловић

Картографски уредник

Др Јасмина М. Јовановић

Рецензенти

Др Радован Радиновић

Др Момчило Суботић

Др Емилија Манић

Пословни секретар

Смиљана Пауновић

Штампа

еСелоге д.о.о.

Тираж

300

Међународни тематски зборник *Свет и нове геополитичке парадигме*, који је настао као резултат рада на научном пројекту „Демократски и национални капацитети политичких институција Србије у процесу међународних интеграција“ (бр. 179009), финансијски је помогло Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

САДРЖАЈ

Предговор 9

I ПРОМЕНЕ ТЕОРИЈСКО-КОНЦЕПЦИЈСКИХ ПОСТУЛАТА ГЕОПОЛИТИКЕ

Миломир Степић
ОД (НЕО)КЛАСИЧНИХ КА
ПОСТМОДЕРНИМ ГЕОПОЛИТИЧКИМ
ПОСТУЛАТИМА 13

Милош Кнежевић
ГЕОПОЛИТИЧКИ ПРИСТУП
МЕЂУНАРОДНИМ ОДНОСИМА:
ПРОБЛЕМИ, ОБРАСЦИ, МЕТОДЕ 37

Александар Саша Гајић
АНТАГОНИЗАМ ТАЛАСОКРАТИЈЕ
И ТЕЛУРОКРАТИЈЕ У ОЧИМА
КЛАСИЧНЕ И КРИТИЧКЕ
ГЕОПОЛИТИКЕ 79

Дејан Михаиловић
САВРЕМЕНИ ГЛОБАЛНИ
НЕРЕД: ГЕОПОЛИТИКА *НОВОГ*
МЕРИДИОНАЛИЗМА 99

Леонид Савин
ПОЛЮСА СИЛЫ И
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА 149

II КРИЗА (ТРАНС)АТЛАНТИЗМА И ОКОНЧАЊЕ УНИПОЛАРНОГ ПОРЕТКА

Срђа Трифковић

ПРОБЛЕМ ДЕТЕРИТОРИЈАЛИЗОВАНЕ
СТРАТЕШКЕ ДОКТРИНЕ САД:
ХЕГЕМОНИСТИЧКИ ДИСКУРС
ПРОТИВ ГЕОПОЛИТИЧКОГ
РЕАЛИЗМА 189

Филип Ковачевић

НАТО И САВРЕМЕНА ЕВРОПСКА
ГЕОПОЛИТИКА 215

Мирослав Н. Јовановић

КРАЈ ЕВРОПСКОГ СНА? 235

III РЕГИОНАЛНЕ ПРОЈЕКЦИЈЕ ГЛОБАЛНИХ ГЕОПОЛИТИЧКИХ ПРОМЕНА

Небојша Вуковић

СРЕДОЗЕМЉЕ КАО
ГЕОСТРАТЕГИЈСКО ЧВОРИШТЕ
ГЛОБАЛНОГ ЗНАЧАЈА 269

Душан Пророковић

ГЕОПОЛИТИКА АРКТИКА:
КА НОВОМ ОДНОСУ ТАЛАСОКРАТИЈЕ
И ТЕЛУРОКРАТИЈЕ 293

Зоран Милошевић, Недељко Станковић

НОВА ИНТЕГРАЦИОНА
ГЕОПОЛИТИЧКА ПАРАДИГМА:
ЕВРОАЗИЈСКИ САВЕЗ И БАЛКАН 315

Љубиша Деспотовић

ГЕОПОЛИТИКА ИДЕНТИТЕТА И
ФЕНОМЕН СИНТЕТИЧКИХ НАЦИЈА:
ПРИМЕР БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

325

Игор Зекановић

ФРАГМЕНТАЦИЈА КАО
ПОЛИТИЧКО-ГЕОГРАФСКА
ПАРАДИГМА: УТИЦАЈ
ДЕЗИНТЕГРАЦИЈЕ СФРЈ
НА ЕТНОДЕМОГРАФСKE
КАРАКТЕРИСТИКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

343

Проф. др Мирослав Н. Јовановић*

КРАЈ ЕВРОПСКОГ СНА? **

*Ако ли ти опоменеш безбожника да се врати са свога пута,
а он се не врати са свога пута,...
ти ћеш сачувати своју душу.
Језекиљ, 33:9*

Сажетак

Наставља се депортација Србије у нефункционалну ЕУ која је у егзистенцијалној кризи. Велика Британија напушта ЕУ која може да се преобрази за десетак година или раније у Лигу народа (1920–1946), која је постојала више на папиру него као политичка стварност. Да ли сада вреди чинити велике и неповратне уступке за обећање нечега што испарава? Без обзира на то како ће се завршити егзистенцијална криза еврозоне и ЕУ, сигурно је то да решење неће бити ни слатко ни славно. После изласка из кризе, многе земље ЕУ неће бити ни срећне ни задовољне са новом ЕУ и новом еврозоном у којој се налазе. Нико не зна како ће да изгледа ЕУ за 5, 10, 15 или 20 година и да ли ће бити привлачна садашњим земљама чланицама да у њој остану и опстану. Треба се припремити и за Европу у којој ће ЕУ да има безначајну или негативну улогу, или уопште неће бити ЕУ (пост-ЕУ Европа). ЕУ је заиста била лепа док је трајала, а сада се претворила у међудржавно натезање и мучење, не због слободног избора земаља, већ због нужде. Србија треба да остане по страни оваквог нефункционалног пројекта и треба да избегне плаћање горке и неповратне цене, а да за узврат не добије ништа значајно.

Кључне речи: елита, ЕУ, Србија, Брисел, грађани, демократија

* Редовни професор; Институт за глобалне студије, Универзитет у Женеви

** Овај чланак наслања се на радове аутора објављене у раздобљу од 2013. до 2016. године. Изнети ставови представљају ставове аутора и не обавезују никог другог.

1. УВОД

Нобелова награда за мир додељена је Европској унији (ЕУ) 2012. године, али та јој награда за економију измиче. Значајна годишњица за ЕУ, четврт века Споразума из Мастрихта, прошла је 2017. године незапажено. Није било ни прославе, ни весела због овог Споразума који је увео евро у ЕУ, а са њим и економски суноврат већине земаља које учествују у еврозони. Економска стагнација или назадовање земаља учесница (изузев Немачке) је горући проблем, али још је значајнија тегоба то што већ годинама нема јасне и прихватљиве идеје о томе шта да се учини по том питању.

Циљ овог рада је да допринесе бољем разумевању тектонских промена у друштву повезаних са јасно изражаваним незадовољством широких народних маса против потпуно презривог начина на које воде друштво од народа отуђене „елите“. Пажња је усмерена на Европу, тачније на један њен део који још увек обитава у ЕУ и на место, будуће место, Србије у свему томе. Разматрање почиње погледом на отуђену „елиту“ у друштву, наставља се објашњењем административне технике приступања Србије ЕУ, промена Устава Србије, затим следи виђење о „шаргарепи“ која се нуди Србији, условљавању Србије, после чега се разматра и нефункционалност ЕУ.

2. КРАЈ ОТУЂЕНЕ „ЕЛИТЕ“

Постоје елитна места у друштву. Она укључују министре, градоначелнике, лекаре, учитеље, професоре, свештенике, амбасадоре, новинаре... То су елитна места, али велико је питање да ли елитни људи заузимају наведена места или је то скупина која је поткупљива, која се саморепродукује, говори неразумљивим „новојезиком“ пуном туђица и која живи у капсули отуђеној од народа којег опорезује и од којег живи.

Легитимност у управљању државом има бар две основне димензије. Прва се тиче *исхода* државне политике. Ово је платоновско виђење савршене државе у којој добронамерни мудраци и филозофи воде државу јер они боље знају шта је добро за народ од

самог народа. Овакве разумне, искусне, скромне и непоткупљиве вође чине све да дође до повећања благостања у држави. Ареопاغ (Ἄρειος Πάγος), веће старца у старој Атини, контролисао је одлуке скупштине и доприносило бољитку заједнице. Задатак Европске комисије је да, између осталог, води ЕУ ка бољитку. Међутим, ЕУ већ једну деценију тапка у месту, а у појединим областима видно назадује. Друга димензија легитимности односи се на *укључивање народа* у доношење државних одлука. Народ има право и да одлучује, али и да збаци на изборима са власти политичаре који лоше воде заједницу или државу.

Док је Европска комисија¹⁾ у Бриселу управљала ЕУ, и добрим делом животима пола милијарде становника унутар те групе, и док је радила шта је хтела, „елита“ (номенклатура) у ЕУ могла је током више генерација да „прогура“ као законе и политике које год је желела. То је трајало више деценија док је било економског бољитка чак и за шире народне масе. Међутим, ствари су се битно промениле од средине прошле деценије. Та промена доживљава битно убрзање током 2016. године. Грађани широм ЕУ престали су да занемарују шта се то ради иза њихових леђа у Бриселу. Полако, али јасно грађанство узима поједине битне ствари у своје руке. Ако је Брисел и даље глув за потребе и захтеве грађана, или их чује па их надмено занемари, долази до жестоког и за осионоу „елиту“ неочекиваног, али болног одговора народа.

Најочигледнији примери таквог народног отпора су негативни одговори Француза и Холанђана 2005. године на референдумима о понуђеном Уставу ЕУ, британско изгласавање 23. јуна 2016. године напуштања ЕУ (Брегзит) и протести против тајновито договараних споразума ЕУ са САД и са Канадом. Сваки од ова два споразума са САД и Канадом лажно је представљан народу као споразум о трговини. Међутим, ти споразуми су најмање о трговини, а највише о промени функционисања друштва: увођењу приватних (не јавних) полу-тајних *ad hoc* паралелних судова (створених од правника из разних приватних фирми) који суде државама, а без права на жалбу; страним улагањима и давању таквих права транснационалним корпорацијама која немају домаћа предузећа; ограничавању предузећа у власништву државе; јавним набавкама; радном праву; заштити околине итд. Очекиване материјалне користи од тих мега-споразума врло су мале (на нивоу статистич-

1 Европска комисија је технократско тело за које народ није гласао.

ке грешке).²⁾ Наведени споразуми договорени у строгој тајности и далеко од очију јавности не доводе у питање тржишни систем друштва, већ извргавају руглу суверенитет државе и демократију јер главну реч приликом њихових писања воде лобисти из корпорација, а не од народа изабрани представници.

Сличан одговор на понашање охولة „елите“ у САД јесте избор Доналда Трампа 9. новембра 2016. године за председника САД, човека који је свој јер не дугује ником ништа. Одговор народа на безобзирну и самољубиву владајућу „елиту“, поткупљену од банака и великих корпорација (које производе оружје, нафту и лекове), јесте да се захтева битна промена вођења и стања у друштву. Народ жели демократско друштво у којем се поштује једнакост и отвореност за нове замисли, друштво које прихвата разноврсност и у којем се поштују права свих, а не само и првенствено права и интерес великог бизниса.

Италијани су одбили промену Устава на референдуму 4. децембра 2016. године. Про-ЕУ влада је пала и снаге сумњичаве према ЕУ настављају снажење. Наставак народних захтева за променама биће очигледан широм ЕУ током 2017. године када су избори у Француској, Немачкој и другде. Избори за Европски парламент 2019. године могу да створе стање у којем већина у Парламенту има одбојан став према ЕУ. ЕУ-скептици су једна трећина Европског парламента који је изгласан 2014. године. „Елита“ ЕУ није примила поруку на изборима 2014. године да народ захтева промену и наставила је по старом, као да се ништа није догодило. „Елита“ је кроз све полуге власти застрашивала народ у смислу да ако не гласају „како треба“, тј. како им „елита“ то наложи, доћи ће до ивице смака света.³⁾ Ако Брегзит и избор Трампа није довољан будилник онима који управљају ЕУ, а „елита“ настави да застрашује становништво уместо да га храбри добрим и опипљивим резултатима, тада за ЕУ нема никаквог спаса. Свет заиста изгледа потпуно другачије ако се на њега гледа из вагона прве класе како то чини „елита“.

Велика Британија је демократска и развијена држава која напушта чланство у ЕУ. Британци су на демократском референду-

2 <http://ssrn.com/abstract=2854161>, 05/01/2017.

3 И Србија има слична искуства. Сетимо се само жестоке „жуте“ кампање у медијима приликом гласања за председника државе 2012. године. То је само један од многих примера у којима су најзначајнији медији у рукама отуђене власти.

му одличили да више не сматрају ЕУ као институцију која може да допринесе националном бољитку. Британска одлука представља само последицу нефункционалне ЕУ, а не узрок таквог стања. Ова демократска одлука је тиме битнија јер је кроз већину медија вршен снажан притисак (чак и застрашивање) да се гласа у прилог остајања у чланству ЕУ. Британци сматрају да као држава ван ЕУ могу да учине и брже и више на побољшању домаће економске ситуације. Таква одлука је заснована и на искуствима мањих земаља ван ЕУ (Норвешка, Швајцарска) које су успеле да се делотворно реформишу после глобалне финансијске кризе 2007–2009. године на начин који је подстакао, а не омео економски раст као што је то случај у ЕУ (изузев Немачке). Напуштање крхке и нестабилне ЕУ може да значи за Велику Британију и шок са благотворним дејством у дугом року: земља може да поново пронађе саму себе, баш као што је то био случај са многим земљама после ратова (Немачка, Јапан). Велика Британија је изабрала овакав корак који не гарантује успех, али корак који пружа избор који није могућ унутар постојеће ЕУ.

Многобројни економски „стручњаци“ спомињали су економско назадовање или пропаст британске економије ако напусти ЕУ. Чињенице су у Великој Британији оповргле такав развој догађаја. Пет месеци после изгласавања о напуштању ЕУ и поред девалвације фунте „незапосленост је на најнижој тачки за више од десет протеклих година, а запосленост је рекордно висока“.⁴⁾ То само показује како и колико су поједини (анти-Брегзит) економисти јавно обезвредили своју професију. Истовремено, наведено само потврђује слабост економских модела који предвиђају будућност.

Брисел, тј. Европска комисија, опседнута је регулацијом свега и свачега: од дозвољене закривљености краставаца, преко допуштене дужине мердевина, забране фризеркама да раде на високим штиклама, до дозвољене величине деколтае које имају конобарице у баровима.⁵⁾ Владајућа номенклатура („елита“) и у државама чланицама и у ЕУ донела је многе судбоносне одлуке које утичу на државну неприкосновеност, а да за то није питала народ (рецимо увођење евра, источно проширење, споразум са Турском

4 Gavin Jackson, “Number of EU workers rises as jobless rate reaches 11-year low”, *Financial Times*, 17.11.2016.

5 Kate Lyons, “The 10 best Euro myths – from custard creams to condoms”, *The Guardian*, 23.06.2016.

о избеглицама...). У том смислу не чуди настојање номенклатуре за спровођењем још више и дубље интеграције као лека за све бољке ЕУ. Евроскептици говоре да је смањење регулативе лек за учмалост економије у ЕУ и убрзање динамике економског раста, док је прекомерно проширење пореметило складно функционисање ЕУ. Десетине хиљада анономних ЕУ-бирократа не подлежу изборима и оштром надзору бирача, а политичари у земљама чланицама не опиру се снажно наметнутим захтевима који стижу из ЕУ јер им се у Бриселу касније нуде и смеше високоплаћене и угледне позиције.⁶⁾ Британци сматрају да је и због наведеног оваква ЕУ непоправљива и зато је напуштају.⁷⁾

Најочигледнији пример на који велике корпорације, нарочито банке, утичу на обликовање политике у сопствену корист даје инвестициона банка Голдман Сакс, која је била дубоко уплетена у колосалну светску финансијску кризу 2007–2009. године и финансијску пропаст Грчке. Та гига-банка не преза ни од чега да повећа свој утицај на стварање и спровођење економске политике у сопствену корист, а на штету народа. Голдман Сакс једног дана користи проститутке да придобије послове,⁸⁾ а неколико дана касније запошљава донедавног председника Европске комисије Жозеа Мануела Бароза,⁹⁾ државника који је био на самом врху европске политике и власти читаву деценију. Иако је овај потез Бароза „могућ са правне стране“, председник Француске Франсоа Оланд оштро је осудио овај Барозов потез као „морално неприхватљив“ и „скандалозан“, и који „ризикује да погорша анти-ЕУ сентимент широм блока“.¹⁰⁾ Такве жестоке осуде чуле су се широм ЕУ. Рециклажа по-

6 Покретна политичка врата и вртешка стално премешта челнике са високих положаја у државној администрацији или управи ЕУ ка астрономски плаћеним положајима у бизнису. Најсвежији пример је прелазак Жозеа Мануела Бароза на рад у мега банку Голдман Сакс. Уреднички коментар *Financial Times*-а наводи читав списак људи на кључним државним функцијама широм света који су радили или раде за Голдман Сакс. Ни једна корпорација на свету нема тако импресиван списак ‘својих’ људи на тако кључним местима у власти (“Swamp or no swamp, Goldman swims on; The investment bank’s network reaches the White House, again”, *Financial Times*, 03.12.2016).

7 Остали разлози укључују неконтролисану имиграцију и претерану регулативу.

8 Jill Treanor, “Goldman Sachs hired prostitutes to win Libyan business, court told”, *The Guardian*, 13.07.2016.

9 Laura Noonan, “Goldman Sachs hires former EU chief José Manuel Barroso”, *Financial Times*, 08.07.2016.

10 Anne-Sylvaine Chassany, “Hollande blasts Barroso for Goldman move”, *Financial Times*, 15.07.2016.

литичара између органа ЕУ и великих корпорација само оснажује неповерење грађана према ЕУ.

Када власт претера у својој охолости, самољубивости и тлачењу народа, долази до побуна. Тако су робови дизали буне против робовласника, кметови против феудалаца, пролетери против капиталиста, и народ против комуниста. Данас расте незадовољство народа против банкарске плутократије која је често приватизовала државну управу јер ствара друштвено-правни оквир који погодује првенствено банкарима. Када се буде писала историја за 50 или 100 година, 2016. година биће записана као година у којој је народ почео отворену побуну против однарођене и охолое власти која је у рукама великих корпорација.

Од 2016. године почиње стварање и спровођење нове народне идеологије: национална држава, а не међузависност (глобализација и интеграција) добијају превасходни значај. Неолиберална, глобалистичка „елита“, која је још увек утицајна, назива такав развој, тј. демократску вољу народа најпогрднијим именима, а не примећује да је сама потрошила кредите у народу и да је морално банкротирала. Није и не може бити грешка у народу, већ у охолој номенклатури („елити“) на власти која није у стању да својим замислима, политикама, жестокиим притиском кроз медије, а поготово резултатима владавине убеди народ да је исправно то што власт ради. Неолиберална политика је довела до прерасподеле дохотка у корист врхушке, док је највећи део народа или осиромашео, или ако је имао среће, стагнирао у погледу реалног дохотка. Због тога уопште не изненађује велико окретање леђа народа таквим властодршцима широм света и долазак на власт алтернативних снага.

Популизам је налепница коју многи медији и политичари стављају на нови друштвени талас који је запљуснуо учмалу ЕУ и САД. То су отрцани говорнички маневри и напади оних који немају аргументе и који на такав нападачки начин покушавају да натерају нападнутог на одбрану и скрену пажњу са сопствених пораз и промашаја.

Шта значи популизам? *Оксфордски речник енглеског језика* дефинише популизам на следећи начин: „Политике или принципи било које политичке партије која настоји да репрезентује интересе обичних људи.“¹¹) И чега има спорног или злог у

11 “The policies or principles of any of various political parties which seek to represent the interests of ordinary people”, *Oxford English Dictionary*. <http://www.oed.com/05/12/2016>.

овоме? Пружање људима оног што желе, тј. тога што изаберу на демократски начин је тековина развоја слободног друштва. То није наметање воље као у неком насилничком друштву. Налепница популизма је само одраз пораза идеја од народа отуђене „елите“ чији су аргументи неубедљиви за народ и која је начинила толико погрешних корака да јој народ више не верује. Налепница популизма је само етикета надмене и охоле политичке номенклатуре која губи тло под ногама, а притом ни не разуме њено значење.

Банкарски рачуни глобалистичке „елите“ још увек су значајни и безбедни (у иностранству), али је добар део народа или у банкроту, или на његовој ивици, и то не само у Грчкој, већ широм ЕУ, поготово на њеном југу. Водити рачуна првенствено о бољитку сопственог народа није никакав прекршај ни грех домаће власти (на пример, нове власти у В. Британији, Мађарској, САД или Турској). Напротив, ако су потребе и жеље народа у сопственој држави задовољене првенствено и у највећој мери, постојаће снажнија домаћа основа за помоћ другима.

Уопште не чуди растућа и велика популарност алтернативног медија на Западу и другде као што је то „Русија данас“ (Russia Today – RT). Народ жели и тражи обавештења и анализе која нису првенствено у складу са интересима великих корпорација. Жестока критика која је усмерена са Запада на RT своди се на причу да је то руска државна телевизија. Међутим, RT је глобална телевизија која није државна, већ је телевизија која је финансирана из јавних извора што је битна разлика. Исто као што је RT финансиран из јавних извора, финансиран је и ВВС, Глас Америке или Радио-телевизија Србије.

Велика је обмана и тежак фалсификат поистовећивати Европу са ЕУ. Европа је нешто трајно и дубоко. Европа укључује грчку историју и филозофију, италијанску лепоту у уметности, шпански ритам, француско вино и сиреве, шкотски виски, немачку технику и хармонију у музици, швајцарску тачност и скупоћу, руске ракете и књижевност, и српско јединство, док ЕУ отелотворује само још једну у низу пролазних друштвених творевина у Европи.

ЕУ није више блистави светионик економског и демократског бољитка као што је то јасно била око 1985. године. ЕУ се преобразила у групу земаља у којој дугови убрзано расту (ко ће да их врати? када?) и у којој је мало ко срећан и задовољан изузев

од народа одрођене политичко-финансијске номенклатуре која обраћа мало истинске пажње на вољу народа изражену на изборима. Бивше социјалистичке земље које су приступиле ЕУ доживеле су очигледан економски напредак у ЕУ. Али то што је видљиво споља прикрива другу, тамну страну приче, а која се огледа у стрмоглавом повећању државног дуга иностранству.¹²⁾ Истоветна судбина, још веће дужничко ропство, очекује и Србију ако приступи ЕУ. Многи можда могу да помисле да је ту ЕУ да помогне. Сведоци смо вишегодишњег начина спровођења европске „солидарности“ у погледу помоћи Грчком у отплати дуга који је великим делом проузрокован лошом и у дужем року неодрживом архитектуром еврозоне, а не само грчким грешкама и прекршајима. У ствари, све је у ЕУ почело да се креће дугорочно лоше од увођења евра, који је једина и јединствена валута иза које не стоји влада.

У немогућности да реално повећа раст привреде, ЕУ је 2014. године променила статистичку методологију израчунавања бруто домаћег производа (БДП). Нова методологија сада укључује у БДП и део незаконитих економских активности као што су шверц, трговина дрогом и проституција. Оваква економско-статистичка алхемија бројчано повећава БДП, политичари на власти могу да се мало опусте и хвале, али се тај раст никако не одражава на стандард становништва.¹³⁾

Грађани у ЕУ губе поверење у елиту, тј. у политичаре који су на елитним местима у друштву. Чак и ако нешто важно изгласа на референдуму, грађанство сматра да их политичари на власти неће послушати. Сувише је било неостварених обећања, чак превара грађана ЕУ: да ће увођење евра донети вечни напредак, слогу и благостање; да ће мере штедње због кризе да потрају само неколико година (не види се крај стезању кајиша); да долази напредак, а он се огледа у повећању цена некретнина тако да млади нараштај не може да купи своји први кров над главом; да је имиграција са Блиског Истока и Африке добродошла за напредак друштва¹⁴⁾; да

12 Miroslav Jovanović, Jelena Damjanović, “EU eastern enlargement: economic effects on new members 2000-2012”, *Journal of Economic Integration*, Center for Economic Integration, Sejong Institution, Sejong University, Seoul, Vol. 29, № 2/2014, стр. 210–243. <http://www.e-jei.org/journal/view.php?number=2013600041>

13 Benjamin Fox, “Sex and drugs drive EU growth surge”, *EUobserver*, 17.10.2014.

14 Како само ускладити стагнацију реалних плата, битно повећање цена некретнина и долазак милиона избеглица којима је потребан смештај (повећава се тражња која додатно повећава цене), са могућностима локалног

треба ићи у рат против Ирака јер та земља може да изврши дугометни ракетни напад у року од 45 минута (показало се да је то била обична неистинита манипулација јавним мњењем); да треба бомбардовати Либију и на бајонетима увести демократију у ту државу...

ЕУ није извршила војну инвазију ни на кога, али је извршила притисак са истим дејством и последицама. Земља која је у питању јесте Грчка. Не само да је „конфискована“ државна имовина и да је осиромашен народ, Грчка је као држава и понижена политиком ЕУ. Народ Грчке је изгласао једну ствар 2015. године на референдуму, а неколико дана после тога, народна воља је занемарена и прогурана је ЕУ-политика против које је народ гласао: ЕУ је преузела сурову контролу над Грчком. Чему служи демократија, народна воља и гласање? Ово је не само недемократско, већ је анти-демократско опхођење. Све наведено помало личи на речи Селим-везира који у *Горском вијенцу* каже у писму Владики: „...и да раји узду попритегнем / е је раја ка остала марва... / Пучина је стока једна грдна / добре душе, кад јој ребра пучу...“¹⁵) И требало би радити по своме, а не по вољи и избору народа! Ћути рајо и плаћај харач, није твоје да мислиш (а нека ти „ребра пучу“). На истом таласу Јадранка Јоксимовић, министар за европске интеграције, изјављује да Србији не треба широка јавна дебата о поглављу 35.¹⁶

3. ПРИСТУПАЊЕ СРБИЈЕ ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Треба увек имати на уму да *и за отпочињање и за затварање сваког поглавља понаособ* (има их 35) свака земља чланица ЕУ (има их 28, или колико их буде) мора да понаособ пружи своју изричиту сагласност. То значи $35 \times 2 \times 28 = 1960$. Толико има препрека и могућности за бесконачно кочење приступања Србије ЕУ. Невиђено натезање око датума за почетак преговора око првог (и осталих) поглавља само је доказ да Србија уопште није потребна ЕУ. У ствари, нова поглавља се срамежљиво отварају само када се

младог нараштаја да се попне на друштвеној лествици изнајмљивања смештаја и поседовања првих некретнина.

15 https://drive.google.com/file/d/0B6u-a8S_7dBVSDBaSWICSjF6QUE/edit?pli=1 (стр. 48) 18/11/2016.

16 Данијела Милинковић, „Јоксимовић: Не треба нам широка дебата о поглављу 35“, *Новости*, 26.12.2015.

Србија приближи Русији или када се пруже (неповратни) уступци „властима“ на Косову и Метохији. Заборавља се да је свака таква ‘европска награда’ (отварање новог поглавља) Србији само ново допуштење ЕУ за нове и још жешће уцене.

Имајући у виду укупан развој догађаја, и даље остаје на снази изјава коју је дао један високи званичник ЕУ угледном *The Economist*-у: „Једном када земља поднесе молбу за приступање ЕУ, она постаје наш роб.“¹⁷ Ево како, на пример, изгледају „преговори“ са технократама из Брисела: „Уз једанаест захтева из Брисела нашим званичницима је стигла чак и листа препоручених одговора који би задовољили ЕУ! Практично, као да од нас очекују само да штриклирамо то што су ‚уместо нас‘ одговорили, па да нам омогуће преговоре“.¹⁸ Дакле, ЕУ преговара сама са собом. Уз то, мора се имати на уму да су господари процеса проширења земље чланице ЕУ, а не Европска комисија из Брисела са којом се преговара.

У прошлости су преговори о приступању ЕУ почињали отварањем лакших, једноставнијих, техничких и „досадних“ поглавља као што је то рецимо статистика, а преговори се завршавају са тешким поглављима. Релативно лака поглавља за преговоре и успех у њима симболички уливају добру вољу и полет за следеће кораке и тежа поглавља. ЕУ и њени преговарачи (по упутствима земаља чланица) имају могућност да сваком тренутку потегну питање признавања независности Косова и Метохије.

Због чега се у случају Србије почиње са најтежим поглављима која неоспорно имају за циљ добровољно и мирнодопско одустајање Србије од своје јужне покрајине? Зашто се условљава отварање поглавља чак и променом устава Србије? Обично су таква питања, тј. „гутање живе жабе“, на самом крају процеса придруживања ЕУ. Разлог је једноставан. Преговори о придруживању ће да трају у недоглед, можда и више од 10 година. У ствари, то нису преговори, то је беспоговорно испуњавање „радних налога“ који стижу не само из Брисела него и из свих држава чланица ЕУ.

Велико и неизвесно питање јесте како ће да изгледа ЕУ за 5, 10 или 15 година, какво ће да буде њено чланство (ко ће да је напусти, а ко да буде истеран), каква ће да буде њена садржина, поготово у погледу економске и друге катастрофе коју је створила

17 “Outgrowing the Union. A survey of EU”, *The Economist*, 25.9.2004, str. 9.

18 „Шта се од нас тачно очекује: Берлин послао нових 11 услова!“, *Новости*, 09.12.2014.

еврозона. Да ли ће тада да буде ЕУ привлачна за садашње чланице да у њој остану? Уместо уређења правног система, независног тужилаштва и судства, јавних набавки и смањења корупције у Србији, што је све битно за нормално функционисање државе у ЕУ, у први план се фактички ставља територија Србије (непрестано повлађивање захтевима „власти“ на Косову и Метохији). ЕУ се жури јер не зна шта ће бити са њом самом „прекосутра“. То су разлози због којих се гура косовско питање у први план у „преговорима“ са Србијом. Намера је да се што пре збрза и од Србије искамчи и формално призната независност док је зец (приступање ЕУ) још увек у шуми. Ако то питање дође на дневни ред на крају процеса приступања, можда од приступања ЕУ неће бити ништа!

Никола Саркози, пређашњи Преседник Француске, јасно се противи проширењу ЕУ, „чак ни у случају земаља које имају основа за приступање као што су то земље са Балкана“¹⁹). Потпредседница Европског парламента, Улрике Луначек, јасно је предочила да „...ни једној земљи Западног Балкана не може бити обећано да ће бити примљена у Европску унију, чак и ако за то испуни све услове“.²⁰) ЕУ и већина њених земаља чланица зато настоје да се обезбеде унапред по питању независности Косова и Метохије.

4. ПРОМЕНА УСТАВА СРБИЈЕ

Шта је то „еврокомпатибилан“ устав? Да ли тако нешто уопште постоји? Да погледамо само мали пример из ЕУ. Белгија је потпуно децентрализована земља. Држави су заједнички само краљ, војска, железница, пошта и фудбалска репрезентација. А Француска је централизована земља. Да ли неко може да замисли Француску која би пружила Корзици, Бретањи, Савоји, Баскији или јужној Француској „законодавну, судску и извршну власт“ како то траже поједини политичари у Војводини? Осим демократије, општи и свугде примењени европски стандарди за уставно-територијално устројство државе не постоје. Међутим, један од циљева, који је слабо прикривен, јесте брисање Косова и Метохије из Устава Србије.

19 Nicolas Sarkozy, “Remake the union to heal Europe’s rifts”, *Financial Times*, 17.11.2016.

20 Марко Албуновић, „Луначек: Ни једној држави Западног Балкана не може се обећати чланство у ЕУ“, *Политика*, 12.11.2016.

Позивање на наводну „еврокомпатибилност“ одраз је или незнања или намерног извртања чињеница. Заклањање иза кецеље „еврокомпатибилности“ може да личи на ранија скривања иза одлука „виших форума“ (као, рецимо, Централног комитета Комунистичке партије). Овако се врши заклањање иза кецеље „вишег форума“, а у ствари је шупља прича која се користи за протурање сопствене воље на велика и мала врата. Компатибилност тј. упоредивост постоји са националним уставима (белгијском, француским, мађарским...), а не са неким замишљеним „европским“. Покушај је да се на мала врата створи законска основа за остварење сепаратистичких ставова у Војводини. Код оваквих прича које стоје на трулој аналитичкој дасци, верујући и писмени знају преносни смисао изреке: „Основни циљ и успех ђавола је да убеди народ да ђаво не постоји.“

Вероватно може ускоро да дође до промене Устава Србије, поготово у погледу побољшања устројства судова. Међутим, оно што ће бити понуђено на одлучивање и прихватање, то је промена Устава „у пакету“. Ту може лако да се нађе много питања: од побољшања (независности) система судства, па до фактичког брисања Косова и Метохије из Устава. Највероватније неће бити понуђено изјашњавање народа о свакој ставци посебно (свима је јасно каква је народна воља по одређеним питањима), већ ће ићи све заједно у пакету због „неповратног пута“ Србије у „рај“ звани ЕУ.

5. БРИСЕЛСКА „ШАРГАРЕПА“

Олако обећана брзина приступања Србије може се видети из следећег пасуса чланка објављеног 2007. године²¹⁾ (дакле, пре једне деценије) и који није ништа изгубио на својој актуелности: „Предвиђање Божидара Ђелића, потпредседника Владе Србије, да ће Србија приступити ЕУ на Видовдан 2014. представља велики „искорак у празно“. Разумемо потребу да политичари треба да унесе дозу оптимизма у друштвени живот, али ко гарантује да ће Србија тада приступити ЕУ? Да ли ће то бити баш на стогодишњицу избијања Првог светског рата? Често се на западу оптужује Србија

21 Miroslav Jovanović, „Bar 1918 prepreka na putu Srbije ka Evropskoj uniji“, *Nova srpska politička misao*, 12.11.2007. http://starisajt.nspm.rs/ekonomskapolitika/2007_jovanovic_mir1.htm

за избијање тог рата. Тај датум је врло лоше изабран. И Зоран Живковић је својевремено, као Председник владе Србије, предвиђао да ће Србија бити у ЕУ 2007.²²⁾ И где се сада налази Србија? Немачки амбасадор (а Немачка је земља која има један од пресудних утицаја у ЕУ), Андреас Цобел, је за време свог мандата у Србији проценио (априла 2007.) да Србија треба да ради на томе да за 20 до 25 година буде у ЕУ.²³⁾ Милица Делевић, тадашњи Директор Канцеларије за европске интеграције, изјавила је да би Србија „да је чланица ЕУ на годишњем нивоу из структурних фондова добијала око 1,4 милијарди евра.“²⁴⁾ Американци врло поучно кажу: „There is no free lunch“ („Нема нигде бесплатног ручка“). Може се додати да је бесплатан само сир у мишоловци.

Чињеница је да су домаћи пољопривредници у ЕУ субвенционисани. По том основу би „независна“ Војводина (да је у ЕУ) успела да добије нешто од ЕУ. То је тачно у теорији. Пракса је горка и потпуно разочаравајућа за пољопривреднике са истока Европе. Када су земље са истока Европе поднеле молбу за приступање ЕУ пре две деценије, буџет ЕУ био је издашан према пољопривредницима и оне су са великим очекивањима гледале на те фондове. Међутим, пре него што су те земље приступиле ЕУ, „старе чланице“ ЕУ битно су промениле пољопривредну политику. Заштитиле су фондове ЕУ за своје пољопривреднике, док су пољопривредницима са истока пружале субвенције на „апотекарску кашичицу. Источне земље ЕУ су се надале да ће њихови пољопривредници бити изједначени по питању субвенција са западним после буџетског раздобља ЕУ 2007-2013. година. Али исток ЕУ се опет преварио (или је преварен). Прво, због финансијске кризе дошло је до смањивања издатака. Друго, и још значајније, за буџетско раздобље ЕУ 2014–2020. година предвиђено је да ће можда тек на његовом крају земље чланице ЕУ са истока бити изједначене у погледу субвенција пољопривреди са земљама запада ЕУ.²⁵⁾ До далеке 2020. године свашта може да се догоди. Један од могућих сценарија је да ће земље ЕУ преbacити пољопривреду у национални буџетски оквир. Због тога се не треба унапред радовати и обмањивати

22 Биљана Чапјак, Јелена Церовина, „Кад политичари предвиђају будућност државе“, Политика, 07.8.2007; „У ЕУ од 2007. до 2014.“, Политика, 07.8.2007.

23 „Izvinjenje Andreasa Cobela“, BBC, 12.4.2007. http://www.bbc.co.uk/serbian/news/2007/04/printable/070412_cobel_kosovo.shtml, 18/11/2016.

„Што пре дати Косову надзирају независност“, НИН, 14.4.2007.

24 „Da smo u EU dobijali bi milijarde“, B92, 06.03.2012.

25 „CAP reform 2014-2020“, *EurActiv*, 2.11.2011.

пољопривреднике у целокупној Србији и стварати лажну слику да ће им стимулације из Брисела побољшати материјални положај. То је подмукла обмана и довођење у тешку заблуду.

Акумулација је толико мала у Србији да власти виде спас привреде у улагањима из иностранства, и то у иностраним улагањима скоро по сваку цену.²⁶⁾ Приче о страним улагањима требало би поткрепити подацима. Страна улагања имају извесне корелације са приступом ЕУ, али нису њихов искључиви узрочник. Искуство бивших социјалистичких земаља указује на то да страна улагања долазе у земље које приступају ЕУ, али и да се из њих селе у земље у којима доносе већи принос, као што је Кина.²⁷⁾ Страна улагања у Румунију била су 2013. године упола мања у односу на 2004. годину када Румунија није била чланица ЕУ. Пољска је 2013. имала негативан салдо (одлив) страних улагања од преко 6 милијарди евра.

6. ИМА ЛИ КРАЈА ПОСТАВЉАЊУ УСЛОВА СРБИЈИ?

Већ годинама сваки ангажман ЕУ доноси слабе резултате: бескрајну кризу евра, никакав или минималан раст привреде, незапосленост, неспособност контроле спољних граница, предозирањост мигрантима, размирице око енергије, генетски модификовану храну, кризе у Либији, Сирији, Украјини... Уместо очекиваних и потребних заједничких „европских решења“ проблема, чланице ЕУ све чешће прибегавају једностраним решењима проблема као што је развлачење бодљикаве жице на границама, чак и између земаља чланица Шенегенске зоне која гарантује слободу кретања људи. Они који су осамдесетих година 20. века сањали „Европу без

26 Мирослав Јовановић, „Образовањем привући иностране улагаче, а не субвенцијама“, *Нова српска политичка мисао*, 04.08.2010. <http://www.nspm.rs/ekonomiska-politika/obrazovanjem-privuci-inostrane-ulagace-a-ne-subvencijama.html>

Мирослав Јовановић, Јелена Дамњановић и Вера Мировић, „Директни подстицаји станим инвеститорима у Србији – корист или штета“ у: *Иновације и предузетништво – покретачи развоја и запошљавања* (уредник Н. Вукмировић), Економски факултет, Бања Лука, 2016, стр. 49–58. http://miroslavjovanovic.com/images/clanci/jovanovic_2016_direktni_podsticaji_stranim_investitorima_u_srbiji.pdf

27 Miroslav Jovanović, Jelena Damjanović (2014). “EU eastern enlargement: economic effects on new members 2000-2012”, *Journal of Economic Integration*, Center for Economic Integration, Sejong Institution, Sejong University, Seoul, Vol. 29, № 2/2014, стр. 210-243. <http://www.e-jei.org/journal/view.php?number=2013600041>

граница“ дочекали су да то постане потпуно заваривање. Толико хваљена и очекивана „европска солидарност“ доведена је у велико питање у случајевима, на пример, расподела пристиглих избеглица или помоћи Грчкој. Истовремено, у појединим земљама ЕУ долази до неповољног односа према мањинама, као што је у Хрватској, где се вишејезичке табле на јавним установама стално уништавају (Вуковар), а она истовремено настоји да „цивилизује“ Србију и да јој „помогне да одрасте“ како би се прилагодила приступању ЕУ.

Постаје све јасније да је ЕУ звезда падалица. Мађарски премијер Орбан је за кратко време подигао ограду од бодљикаве жице целом дужином јужне границе Мађарске. Еврократе у Бриселу биле су бесне због ограде, али изабрани мађарски премијер радио је у складу са вољом бирача своје земље, а не по налозима и вољи неизабраних еврократа у Бриселу. Због наведеног многи ЕУ-фанатици попреко гледају на Орбана. Ипак, Орбан има извесне симпатије, јер земље бившег комунистичког блока не желе више да примају диктате из удаљених и неизабраних иностраних технократских центара моћи.

Колико има клопки, прича о једном, а делања о потпуно другом на бескрајном путу у ЕУ јасно показује дволичност ЕУ у погледу Србије и гасовода из Русије. Са једне стране, званичници ЕУ били су јавно наклоњени Србији и „Јужном току“. У исто време, нудили су Русима иза леђа Србије да изграде гасовод „Источни ток“ који би заобишао Србију. Дугорочни истински и слабо прикривени циљ свих на Западу је да разоре везе између Србије и Русије на све начине, иако се јавно и дипломатски изјашњавају да то није случај. Јужни ток је годинама био слављен у Србији као огроман пројекат који би не само обезбедио сигуран доток гаса, већ и пројекат који би запослио раднике и доносио значајна средства због таксе на проток гаса за друге земље. Ово јасно сведочи како у стварности ЕУ види Србију, и како и колико дугорочно рачуна на Србију.

Србија добровољно чини велике и неповратне уступке ЕУ, а шта добија за узврат? Нове уцене и понижења од растакајуће ЕУ која је у егзистенцијалној кризи. Цена чланства у ЕУ све више расте тако да привлачност остајања у ЕУ све више опада што јасно показује пример Велике Британије која напушта ЕУ.

Нема коначног списка услова које Србија треба да испуни да приступи ЕУ. Постоји само један једини услов: *беспоговорно из-*

вршавати све стално долазеће нове захтеве и налоге, и то све време. У томе нема ни предаха, а ни краја. Списак тема за појединачно и групно условљавање и уцене Србије је неисцрпан. Оне укључују:

- Одустајање од Резолуције Савета безбедности Уједињених нација (УН) 1244;
- Промену устава;
- Сагласност да „Приштина“ уђе у међународно веслачко удружење, па сагласност за шаховско удружења, па... у УН;
- Сагласност да „Приштина“ добије посебан међународни телефонски број и поред чињенице да САД и Канада имају истоветан позивни међународни телефонски број;
- Затомљавање Срба на северу Косова и Метохије (да се избегне стварање још једног палестинског проблема), што не може да искључи ни фактички изгон Срба;
- Препуштање преосталог српског историјског наслеђа, вековне баштине, хришћанских објеката који још увек нису спаљени или разорени на „чување“ и управу албанским властима;
- Плаћање ратне одштете „Приштини“, а као уступак Србији та исплата може да се дозволи и на рате;
- Затомљавање и уништење Републике Српске;
- Независност Војводине;
- Регулисање границе са Хрватском;
- Аутономију Рашкој области, па после независност и стварање непрекидне „зелене везе“ која би спајала Сарајево, Нови Пазар, Приштину, Скопље и даље на обе стране;
- Проблематизовање статуса области Прешева, Димитровграда...;
- Увођење санкција Русији;
- Обавезу да се у школама стално учи како је бомбардовање Србије 1999. године било исправно тако да деца не мрзе НАТО у будућности²⁸⁾ (без обзира на то што

28 „Mas: Srbi moraju svojoj deci da objasne da je bombardovanje bilo исправно“, www.zastonato.org 28/10/2010.

није било резолуције Савета безбедности УН која би одобрила бомбаровање војних и цивилних мета);

- Обавезу да се законом (под претњом вишегодишњег затвора) забрани довођење у сумњу појединих пресуда судова (домаћих и међународних), што је у супротности са европским принципима слободе јавног говора; без јавног изношења мишљења, предлога, савета и критике, слободне академске анализе и мишљења истинска демократија не може да се замисли; чак и методологија доношења пресуда (и доказа: потпуних, непотпуних, лажних) може и треба да буде стално јавна; каква то може да буде слободна академска расправа ако се прети вишегодишњом робијом због погрешног „корака“ тј. слободно израженог академског мишљења о појединим пресудама?
- Давање држављанства стотинама хиљада избеглица и економских миграната из муслиманских земаља;
- Забрану коришћења црвеног крста на болницама и колима хитне помоћи и његову замена са неким плавим знаком који више личи на неки саобраћани знак.
- Веће поштовање права далтониста и леворуких...

Дипломате и политичари стално користе „конструктивну двосмисленост“ у преговорима и споразумима. Један од битних услова који се постављају Србији за отварање и будуће затварање поглавља је „напредак у преговорима са Приштином“. Преведено на разумљив језик то значи: *Србија мора да повлађује и непрекидно пружа опипљиве једностране уступке.*²⁹⁾ То за ЕУ значи „бити конструктиван“. Стратфор сматра да „званичници ЕУ могу себи да приуште да траже више овог тренутка јер је Србија углавном беспомоћна да реагује“³⁰⁾.

У погледу приступања Србије ЕУ Ивица Дачић, тадашњи премијер Србије, изјавио је да „ми прво треба да уђемо па ћемо

29 Захтеви за уступцима иду дотле да је један онд највећих „Европејаца“ у Србији и потпредседник владе, Божидар Ђелић, рекао поводом захтева из Брисела: „У последње време се вређа наша интелигенција“ (Д. Милинковић, „Ђелић: Европа вређа нашу памет“, *Вечерње новости*, 29.9.2011). Новотарија ЕУ у погледу „пасирања“ Србије стигла је из Аустрије са предлогом да Србија треба да добије „пробни“ статус кандидата за ЕУ („Михаел Шпинделегер: Србија треба да добије „пробни“ статус кандидата“, *Танјуг*, 5.12.2011).

30 “Serbia makes a push for EU candidate status”, *Stratfor*, 8.12.2011.

видети да изађемо ако је лоше³¹). Слично је поновио: „потребно је ући у ЕУ, а уколико нам се не свиђа лако ћемо изаћи“³²). Оваква изјава, чак државна политика, захтева објашњење јер показује непознавање функционисања ЕУ. Неколико битних непознаница требало би истаћи:

- У ЕУ се не може ући и из ње изаћи како се коме и када прохте;
- Како се тешко приступа ЕУ, тако се из ње тешко и излази, а ЕУ не гледа благонаклоно на могући излазак земаља чланица из ЕУ (В. Британији је из Брисела забрањено санкцијама ако напусти ЕУ, што се чини не због В. Британије, већ због обесхрабривања и застрашивања осталих земаља ЕУ да не следе њен пример);
- Главно питање на које би Ивица Дачић (и други који тако мисле) требало да одговори је следеће: ако Србија напусти ЕУ, да ли ће да добије назад своја уложена средства? (тај улог може лако да буде прихваћена независност Косова и Метохије, уништење Републике Српске као административно-политичко-територијалне јединице, те отварање питања Војводине, Рашке области...).

Шта ако за десетак година или раније ЕУ постане нешто као Лига народа (1920-1946): да постоји више на папиру него као политичка стварност? Да ли сада вреди чинити велике и неповратне уступке за обећање нечега што испарава? Без обзира на то како ће се завршити егзистенцијална криза еврозоне и ЕУ, сигурно је то да решење неће бити „ни слатко ни славно“. После изласка из кризе, многе земље ЕУ неће бити ни срећне ни задовољне са новом ЕУ и новом еврозоном у којој се налазе.

7. НЕФУНКЦИОНАЛНОСТ ЕУ

Неконтролисани прилив избеглица са Блиског Истока и из Африке срушио је де факто један од основа интеграције у ЕУ – Шенгенски споразум. ЕУ је „предозирана“ мигрантима. Нефунк-

31 „Даčić: Ући ћемо у ЕУ, па изаћи ако је лоше“, *Pravda*, 25.09.2013.

32 Ивица Дачић, Интервју РТС, РТС, 22.04.2013.

ционална еврозона је у тешкој егзистенцијалној кризи. То су два пројекта ЕУ који се сматрају међу најважнијим за интеграцију у ЕУ и она су снажно уздрмана и дубоко нагрижена изнутра. Европске „домине“ падају једна за другом. Најопаснија ствар за одрживу интеграцију у Европи је та што је огроман број Европљана изгубио поверење у ЕУ. Већ годинама земље ЕУ не могу да се сложе ни око чега (признање независности Косова и Метохије, генетски модификована храна, енергетска политика, избеглице, евро, фискална унија, односи са Русијом, однос према В. Британији која напушта ЕУ...) што је оличење пута ка смањеном значају и опадању утицају ЕУ. Питање је да ли ће ЕУ да постоји после британског напуштања ЕУ и избора у Француској 2017. године? ЕУ се вероватно неће урушити релативно брзо као што је то било са Совјетским Савезом, Југославијом или Римским царством, већ лако може да доживи судбину Светог римског царства (962–1806), које је било крцато разним „споразумима, церемонијама и институцијама, али је све више било испражњено и покрадено стварног значаја“³³). Основни циљ ЕУ у годинама пред нама је да се сама одржи, а не да се проширује. Да ли уопште вреди приступати таквој организацији и платити високу и неповратну цену?

На жалост, Србију не чека ништа добро док се не ослободи илузије о ЕУ. Шта може Србија да допринесе ЕУ? Србија, као проблематична земља, једино може да постане потрошач вредности ЕУ и њених смањујућих фондова. Добро би било да се успори пад економије у Србији, а за то нема изгледа на странпутици у овакву ЕУ. Норвешка, Швајцарска, Исланд, а такође и Турска³⁴) добро су то увиделе и тако се владају. И аналитичари у ЕУ увиђају низак степен привлачности ЕУ за Србију. „За Србију, која лавира између Москве и Брисела, Европска унија ће морати да учини више и да се потруди да буде атрактивнија, зато што за сада Срби на чланство у Унији гледају из перспективе Румуна и Бугара, где утицај на живот обичних људи није тако видљив, оцењују пољски аналитичари.“³⁵) Врло слична ситуација је и са животом обичних грађана у Мађарској.

33 Timothy Garton Ash, “Fading memories of brutal history that created Europe”, *Financial Times*, 19.12.2015.

34 Турска разматра приступање Шангајској организацији за сарадњу (Кина, Казахстан, Киргизија, Русија, Тацикистан и Узбекистан) као алтернативи бескрајном процесу приступања ЕУ.

35 <http://www.nspm.rs/hronika/poljski-analiticari-eu-mora-da-bude-atraktivnija-za-srbiju.html>, 01/01/2015.

Немачки канцелар Хајнрих Брунинг (1930-1932) сматрао је да је стабилан новац и уравнотежен буџет пут ка решењу економске кризе. Плате, пензије и социјални издаци су битно смањени. Криза се продубила. Оштра политика штедње спроводи се по немачком налогу у вези са стабилизацијом и решењем кризе евра. Када се једном заврши постојећа криза и када се земље еврозоне и ЕУ нађу у новој матрици на којој функционише ЕУ, многима неће бити угодно и неће им се допасти ЕУ у којој се налазе. Бројне земље чланице биће гурнуте у споредну траку европске интеграције. ЕУ више никада неће бити иста. Државе у ЕУ не само да се крећу различитим брзинама, већ иду и у више различитих праваца.

Нема никакве сумње да је Немачка сада најзначајнија земља ЕУ и економски и политички. Ранији француско-немачки ЕУ-мотор је замењен немачким, али он још увек има поједине француске делове који утичу на рад политичке машине ЕУ. Међутим, таква немачка ЕУ је загушена проблемима повезаним са евром на југу ЕУ, али и сукобима са источним земљама ЕУ у погледу избеглица из муслиманског света. Истовремено, на западу В. Британија напушта ЕУ. Ако у Француској ускоро дође нова власт која је суздржана у погледу ЕУ, а отворено одбојна према еврџу – биће то крај ЕУ.

Србија би требало да замрзне свој пут у ЕУ и сачека друго, боље време. То што је урађено, тј. пребацивање проблема Косова и Метохије из Њујорка и Уједињених нација у Брисел и ЕУ, не води нечему добром за српски народ у целини. Поступање Србије требало би да буде слично деловању ЕУ: ЕУ се прави да жели Србију у свом чланству, а Србија нека се прави као да жели да јој приступи.

Врло је неизвесна судбина и будућност ЕУ у следећих неколико година. Кључна питања су:

- Да ли ће еврозона да преживи и колико дуго?
- Ако еврозона и преживи, да ли ће земље да прихвате економску стагнацију или беживотан привредни раст који у себи садржи и економско мучилиште звано евро?
- Када ће В. Британија да напусти ЕУ и какве ће санкције да јој уведе ЕУ?
- Које ће земље ЕУ да следе британски пример?

- Како ће на функционисање ЕУ да се одрази могући долазак на власт нових политичких снага као што су, на пример, Национални фронт у Француској, Подемос у Шпанији, Покрет пет звезда и Лига север у Италији, или Сириза у Грчкој...?
- Шта ће бити ако ЕУ-скептичне партије постану већина у Европском парламенту 2019. године?

Све ово су битна питања на које „барјактари“ ЕУ и власт у Србији морају да пруже одговоре онима који су их бирали, а не странцима. Да ли уопште вреди срљати у овакву ЕУ са неизвесном и мрачном будућношћу.

Споразум о стабилизацији и придруживању (члан 10) обавезује Србију на приближавање своје спољне политике Заједничкој спољној политици ЕУ. Дакле, од Србије се тражи да уђе у „вагон воза без локомотиве“ за Брисел и окрене леђа пријатељима, поготово онима који нису по вољи Бриселу или било којој земљи ЕУ појединачно. Међутим, постоје чврсте чињенице које указују да Заједничка спољна политика ЕУ не постоји. Нема значајнијег политичког питања од оног које се тиче уласка земље у рат. Француска, В. Британија, Италија и још неколико земаља ЕУ су непосредно учествовале у ратним операцијама у Либији 2011. године. Мандат Савета безбедности УН (Резолуција 1973) био је само обезбеђење зоне забрањене за летове. Ништа више од тога. Немачка се отворено противила било каквим ратним операцијама у Либији. Приликом гласања у Савету безбедности, Немачка је била уздржана иако су били снажни унутрашњи притисци да гласа против Резолуције 1973. Француска и В. Британија су, наравно, биле за Резолуцију. После наведеног става Немачке, француски министар за иностране послове, Алан Жипе, изјавио је у вези са Заједничком политиком ЕУ за безбедност и одбрану: „Она је мртва.“³⁶⁾

Оно што Србију реално чека на крају процеса приступања ЕУ је вртоглаво повећање спољног дуга и дужничко ропство.³⁷⁾ Раније је комунистичка номенклатура („елита“) имала највише кори-

36 Timothy Garton Ash, “France plays hawk, Germany demurs. Libya has exposed Europe’s fault lines”, *The Guardian*, 24 March 2011.

37 Miroslav Jovanović, Jelena Damjanović (2014). “EU eastern enlargement: economic effects on new members 2000-2012”, *Journal of Economic Integration*, Center for Economic Integration, Sejong Institution, Sejong University, Seoul, Vol. 29, № 2/2014, стр. 210-243. <http://www.e-jei.org/journal/view.php?number=2013600041>

сти од управљања државом, а у новим околностима то би могла да буде државна *ЕУ-мунистичка* номенклатура којој је изгледа важнија неостварива нада од сурове стварности. Треба се захвалити на љубазности мрзовољној и невољној ЕУ, чија је будућност упитна, и научити од Исланда, Норвешке и Швајцарске, а ускоро и В. Британије,³⁸ да има живота и ван ЕУ. Могући губитак од око 200 милиона евра годишње из предприступних фондова Србија може више него да надокнади од царина на увоз из ЕУ који оставља на хиљаде радника у Србији без посла. Са чисто теоретске стране, ово ограничавање трговине (што је јерес у економској теорији) није најсрећније решење. Напротив! Али, постоје многе ствари у животу које не пролазе кроз тржиште и које немају материјалну цену. Ако је привремено ограничење трговине материјална цена која би требало да се плати за спас нематеријалних вредности и народне части, у том светлу вреди је платити.

Средства од око 200 милиона евра годишње су значајна за сиромашну европску земљу као што је Србија. Међутим, велико и народу до краја неразјашњено питање јесте коме и како иду наведена средства из ЕУ? Трбало би потпуно јасно предочити грађанима колико од тих средстава иде на разноврзне консултанте из ЕУ, колико на робу и услуге из ЕУ, колико и којим медијима, те шароликим невладиним организацијама у Србији (и за шта се оне залажу: очување природе, или помоћ сиротињи, или образовање младих, или „параду поноса“, или приступање неком војном савезу, или...), а колики је нето остатак који иде на остале насушне потребе народа као што су болнице, школе, пруге, насипи, одбрана од града или путеву.

Које и какве су то европске вредности, тј. вредности у ЕУ? Оне су углавном начелно јасне: демократија, слобода (укључујући и слободу јавног изражавања), тржишна економија, владавина права, независно судство, поштовање права жена и деце. То је нешто о чему, потпуно исправно, нема никаквих преговора. Али, на жалост, те вредности ЕУ могу да буду данас једно за једне, а сутра друго за друге. Један од очигледних примера је и криминал који уништава

38 Британски разлози за напуштање ЕУ укључују хиперинфлацију регулисања свега и свачега из Брисела, недемократичност ЕУ, нефункционалност, поткупљивост бирократије и немогућност потпуне ревизије фондова ЕУ (J. Stewardson, “Switzerland and Norway have not suffered much”, *Financial Times*, 17.12.2012). На хиљаде нових прописа сваке године у ЕУ регулишу почевши од дужине мердевина преко закривљености краставаца до забране да фризерке носе на послу ципеле са високим штиклама.

живот – сексуално злостављање деце. У правној и демократској В. Британији ова врста криминала је, са једне стране распрострањена³⁹⁾, а са друге, деценијама заташкавана. *The Observer* објавио је: „Извештај за извештајем је обелоданио како су институције за институцијом – Католичка црква, ВВС, Национални здравствени сервис, обданишта – изабрале да гледају у страну када су се појавили сигнали о злостављању деце унутар њихових зидова. Ове институције су сувише често стављале свој институционални углед изнад благостања деце о којој су имале обавезу да воде рачуна.“⁴⁰⁾ Европске „ведности“ доживеле су у овим и сличним случајевима потпуни пораз.

Жан Клод Јункер устоличен је за председника Европске комисије на основу „буразерског“ договора највиших званичника држава ЕУ и потврђен на том месту од Европског парламента. Дакле, он није изабран на референдуму и има плитак демократски корен на свом положају. Јункер је запретио Грцима 12. децембра 2014. године да их „чекају велики проблеми ако гласају погрешно“. Уместо аргумената о бољитку, користе се аргументи претње. На следећем референдуму о плану Тројке (Међународни монетарни фонд, Европска централна банка и Европска комисија) за „финансијски спас“ државе, Грци су рекли јасно НЕ 5. јула 2015. године. Јункер је назвао тај референдум „неразумним циркусом“⁴¹⁾, а Мартин Шулц, Председник Европског парламента, „проблемом“⁴²⁾. Без обзира на јасну вољу народа, грчка власт је супротно тој народној вољи прихватила план само недељу дана касније.

Тројка је утицајна, али је „фантомска“ институција која је новонастала ни из чега. Она није заснована нити на једном уставу или међународном споразуму. Та постављена, а не демократски изабрана група одређује економску (и другу) будућност држава у еврозони и надређена је демократској вољи народа израженој на референдуму.

39 Mark Townsend, “Football abuse scandal grows with 55 clubs involved”, *The Guardian*, 03.12.2016.

40 Editorial, “The Observer view on child abuse”, *The Observer*, 27.11.2016.
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/nov/27/observer-view-child-abuse>, 28/11/2016.

41 Matthew Holehouse, “I do not understand Greek referendum circus”, *The Telegraph*, 7.7.2015.

42 Исто.

Присилним и драконским мерама штедње требало је присилити Грчку да клекне и прихвати незапамћени економско-политички притисак и понижења. Да се поступило другачије, тј. да су се пружили уступци Грчкој, побуна народа у Шпанији, Италији и другде проширила би се широм еврозоне и постала би незадржива. „Неће бити лако занемарити демократски мандат грчког народа. Такав поступак би послао снажну поруку осталима у Европи да ЕУ не може да прихвати демократски процес. ... Није јасно да ли ЕУ може да преживи показујући такав презир према основним европским принципима као што су то демократија и друштвена правда.“⁴³⁾

Ако неизабрани (постављени) инострани политичари кроје националну капу Грцима, због чега да Грци (и други) уопште излазе на демократски референдум и бирају по свом нахођењу? Ако народ не може да се изјасни о државним приходима и расходима, о чему онда може? Шта ће им демократија? Институција демократије као што је референдум није друштвено-политичка технологија уз помоћ које се решавају проблеми у ЕУ. Ово треба да имају у виду и снисходљиви политичари у Србији. Буне се мало против бриселских „фермана“, па их на крају све прихвате! Да ли приступање ЕУ значи одустајање од демократије? У овоме би се добро снашле бројне метастазе ранијих система ишчашених вредности и њихови изданци који су и даље утицајни у Србији и налазе се на управљачким и дипломатским позицијама по наследном праву, а без обзира на танак и лажни спољашњи демократски „плашт“ којим су огрнути.

Какав је економски напредак у ЕУ? Бруто национални доходак по становнику у Италији био је 25.600 евра у 2015. године, што је ниже од дохотка од 26.400 евра који је био 1999. године.⁴⁴⁾ Истовремено, од када је приступила еврозони, Италија није имала реални раст привреде, а у претходном раздобљу привредни раст је био на европском просеку.⁴⁵⁾ На шта су протраћене силне „године

43 Bruno Waterfield, “EU will threaten Syriza with the collapse of Greek banks and the prospect of going bust unless Alexis Tsipras signs up to existing austerity measures”, *The Telegraph*, 26.1.2015.

44 <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec100&plugin=1>, 24/11/2016.

45 Wolfgang Munchau, “Europe will stumble before it learns to stand tall”, *Financial Times*, 7.12.2015.

које су појели скакавци“? Где је ту напредак привреде и повећање народног благостања као циљ економске и политичке активности?

Роба и услуге из Србије нису много конкурентне на тржишту ЕУ и неће бити још дуго због спорих и погрешних реформи (расипање државних пара у пропале ливнице које немају никакве изгледе за успех или у ваздухопловна предузећа, уместо да се улаже у пољопривреду, насипе, противградну заштиту и образовање). Не би требало заборавити тржиште ЕУ, али постоје и друга тржишта и државе на истоку, ближем и даљем,⁴⁶⁾ са којима може да се послује. Тржиште које обухвата високо-платежно способну средњу класу у Кини стално се шири и укључије 600 милиона потрошача што је више од целокипног тржишта ЕУ (у којој је, за сада, и Британија). Приступање садашњој ЕУ пружа перспективу сличну укрцавање на палубу Титаника.

8. ЗАКЉУЧАК

Сви састанци на врху ЕУ, са или без В. Британије, већ годинама све више личе на састанке република (и покрајина) уочи распада социјалистичке Југославије током друге половине осамдесетих година. Траћење времена! У то се лично уверио и премијер Вучић 24. септембра 2016. године у Бечу када се састала већа група највиших државника из ЕУ да решава огроман проблем повезан са навалом избеглица из муслиманског света и битно повећаним ризиком од тероризма (Француска, Белгија, Немачка и другде). Било је много приче, а никаквог договора. Исход је, по ко зна који пут, био јалов.

Сузбијање различитости, избегавање сучељавања са проблемима и наметање свима једноличних решења проузрокује (уместо да ублажи) отпор и екстремизам добро познат током историје Југославије. Нема договора у ЕУ скоро ни о чему, поготово ако је то од битног значаја, а ако се неки договор и постигне унутар овако нефункционалне ЕУ, државе га не спровode и занемарују га (на пример, обавезујуће квоте о расподели избеглица). У оваквој ситуацији уопште не чуде оцене са самог врха ЕУ – Жана Клода Јункера, председника Европске комисије – да се ЕУ суочава са

46 *Ex oriente lux* (Светлост долази са истока)

„борбом за опстанак“⁴⁷⁾, да је у „егзистенцијалној кризи“ јер „ни-кад раније нисам видео тако мало заједништва међу нашим земљама чланицама“⁴⁸⁾ и да „идеја једне европске породице, једне визије је била илузија“⁴⁹⁾. Матео Ренци, премијер Италије, „упоредио је ЕУ са оркестром који наставља да свира док Титаник тоне на дно Атлантика“.⁵⁰⁾ Овакве поновљене изјаве највиших државника у ЕУ чују се већ годинама, али је питање да ли власт у Србији то чује и схвата!? Или и даље слепо води Србију путем без повратка звану ЕУ? Политичка номенклатура добија у сваком случају, а „раја“ увек плаћа рачун.

Свађе између држава ЕУ су сталне и све гласније. Луксембуршки министар за иностране послове, Јан Аселборн, позвао је на „протеривање“ Мађарске из ЕУ због подизања ограда на граници против миграната и због ограничавања медијских слобода. Његов колега из Мађарске, Петер Сијарто, одбрусио је да федералиста као што је Аселборн „неуморно ради да сруши европску безбедност и културу“⁵¹⁾. Овде се огледа само још једна разлика о будућем виђењу ЕУ: још дубља интеграција сада када В. Британија остаје по страни (виђење западног дела ЕУ) или скуп националних држава (поглед из источног дела ЕУ које имају лоше искуство пребацивања дела суверености у руке бившег Совјетског Савеза). Исток жели да из ЕУ узме, као са шведског стола, шта му се допада (фондови), али да не узме оно што не годи (избеглице из муслиманских земаља). Овакве и многе друге поделе воде ка слому ЕУ.

Многи су деценијама сањали ЕУ у којој се руше зидови и уклања тлачење народа. А досањали су ЕУ у којој се подижу бодљикаве жице између држава, чак и међу земљама чланицама Шенгенске зоне слободног кретања људи,⁵²⁾ али и економско

47 Janet Dailey, “The EU still hasn’t understood that it is a totalitarian institution”, *The Telegraph*, 17.09.2016.

48 Jim Brunsden, “Junker admits EU faces ‘existential crisis’; State of the Union”, *Financial Times*, 15.09.2016.

49 “EU uoči dana Evrope: Krize na sve strane, preti raspad”, *B92*, 08.05.2016.

50 “Renzi compares EU to sinking Titanic’s orchestra”, *EurActiv*, 11.02.2016.

51 Peter Foster, “Authoritarian European Commission created Brexit and could destroy the union”, *The Telegraph*, 13.09.2016.

52 Такви зидови постоје и унутар држава ЕУ, рецимо, у Белфасту постоји Зид мира (Peace Wall), који раздваја протестанте и католике. Овај зид, именован са стаљинистичким подругицањем, постоји дуже од Берлинског зида који је раздвајао „само“ 28 година и који је срушен 1989. године. Истовремено у Минхену се гради зид, виши од Берлинског, који раздваја и штити локално

тлачење читавих народа као што је у Грчкој. Свет какав је створен у Европи (и другде) после Другог светског рата наставља да пуца по шавовима јер не постоји окружење које је настало у доба Хладног рата, марксистичко-социјалистичке алтернативе, контроле миграција и пред-глобализацијског доба. Неповеће међу државама је велико и растуће. Заједнички интереси су све мањи и ређи. Очување ЕУ или неке врсте интеграције јесте у интересу Европе, и то због лоших искустава из прошлости. Али, ако таква тежња постоји, то не значи и да ће се она и остварити. Србија је сувише мала и слаба да утиче на такве токове. Боље је, можда, да остане по страни, пусти „поглавице“ да се договоре (или потуку) и да сачува оно мало „беде“ што јој је остало за неко боље време и умешније вође, а не да игра на „слабу карту“ ЕУ каква је она за Србију већ дуже време.⁵³⁾

Ако се нешто не промени, наставиће се кретање Србије ка мрзоволној и нефункционалној ЕУ чија је будућност тмурна и неизвесна. Нико не зна како ће да изгледа ЕУ у блиској будућности и да ли ће бити привлачна садашњим земљама-чланицама да у њој остану и опстану. Ипак, требало би се припремити и за Европу у којој ће ЕУ да има безначајну или негативну улогу, или уопште неће бити ЕУ (пост-ЕУ Европа). ЕУ је заиста била лепа док је трајала, а сада се претворила у међудржавно натезање и мучење, не због слободног избора земаља, већ због нужде. Занимљива је и поучно-видовита изјава министра за иностране послове Хрватске, Мира Ковача „...Србија никада, понављам никада неће ући у Ев-

становништво од сабирног центра у коме обитава око 160 избеглица („Nemci grade zid visok 4 metra da se ograde od izbeglica“, B92, 19.11.2016).

- 53 Драгош Калајић, у свом есеју о делу Јулијуса Еволе, имао је поучан савет: „У сукобу спољњег, нихилистичког, и унутрашњег, племениташког, детерминизма, Евола једини „уступак“ чини у домену стратегије отпора, предлажући њено саобраћавање условима, по далекоисточној формули акције званој „јахати тигра“: „Када се циклус цивилизације окреће крају, тешко је нешто постићи одупирањем, директним супротстављањем снагама у покрету. Струја је преснажна и обара све пред собом. Битно је не бити импресиониран привидним свевлашћем и тријумфом снага епохе. Те снаге, с обзиром да су лишене сваке везе са било каквим супериорним принципом, имају, у крајњој линији, одмерени ланац. Дакле, не треба се фиксирати за садашњост и за блиске ствари, већ треба имати у виду и услове који ће се појавити у једном будућем времену. Стога принцип који треба следити може бити онај што налаже пуштање слободног тока снага и процеса епохе, али држећи се постојано и спремно за интервенцију када тигар, не могавши да нападне онога ко га јаше, буде уморан од трке.“ (Видети Драгош Калајић, „Увод у дело Јулијуса Еволе“, *Европа нација*, 20.07.2016).

ропску унију⁵⁴). Истоветно је рекао и хрватски министар одбране Анте Котромановић.⁵⁵) Требало би узети у обзир њихове речи и сетити се изреке Гручо Маркса који неће да приступи клубу који је вољан да га има за члана.

ЛИТЕРАТУРА

Албуновић, Марко, „Луначек: Ни једној држави Западног Балкана не може се обећати чланство у ЕУ“, *Политика*, 12.11.2016.

Јовановић, Мирослав; Дамњановић, Јелена; Мирковић, Вера, „Директни подстицаји страним инвеститорима у Србији – корист или штета“, у: *Иновације и предузетништво – покретачи развоја и запошљавања* (уредник Н. Вукмировић). Бања Лука: Економски факултет, Бања Лука, 2016, стр. 49–58.

Калајић, Драгош, „Увод у дело Јулијуса Еволе“, *Европа нација*, 20.07.2016.

Милинковић, Данијела, „Јоксимовић: Не треба нам широка дебата о поглављу 35“, *Новости*, 26.12.2015.

Милинковић, Данијела, „Ђелић: Европа вређа нашу памет“, *Новости*, 29.9.2011.

Чпајак, Биљана; Церовина, Јелена, „Кад политичари предвиђају будућност државе“, *Политика*, 07.8.2007; „У ЕУ од 2007. до 2014.“, *Политика*, 07.8.2007.

Јовановић, Мирослав, „Образовањем привући иностране улагаче, а не субвенцијама“, <http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/obrazovanjem-privucisci-inostrane-ulagace-a-ne-subvencijama.html>, 04/08/2010.

„Михаел Шпинделегер: Србија треба да добије ‚пробни‘ статус кандидата“, *Тањуг*, 5.12.2011.

„Шта се од нас тачно очекује: Берлин послао нових 11 услова!“, *Новости*, 09.12.2014.

„Што пре дати Косову надзирану независност“, *НИН*, 14.4.2007.

Ash, Timothy Garton, “France plays hawk, Germany demurs. Libya has exposed Europe’s fault lines”, *The Guardian*, 24.03.2011.

Ash, Timothy Garton, “Fading memories of brutal history that created Europe”, *Financial Times*, 19.12.2015.

Brunsdon, Jim, “Junker admits EU faces ‚existential crisis‘; State of the Union”, *Financial Times*, 15.09.2016.

54 „Kovač opet preti: Srbija nikada neće postati članica EU“, B92, 20.08.2016.

55 „Hrvatski ministar nam poručuje: Srbija nikada neće ući u EU“, *Pravda*, 30.10.2015.

Chassany, *Anne-Sylvaine*, “Hollande blasts Barroso for Goldman move”, *Financial Times*, 15.07.2016.

Dailey, Janet, “The EU still hasn’t understood that it is a totalitarian institution”, *The Telegraph*, 17.09.2016.

Foster, Peter, “Authoritarian European Commission created Brexit and could destroy the union”, *The Telegraph*, 13.09.2016.

Fox, Benjamin, “Sex and drugs drive EU growth surge”, *EUobserver*, 17.10.2014.

Holehouse, Matthew, “I do not understand Greek referendum circus”, *The Telegraph*, 7.07.2015.

Jackson, Gavin, “Number of EU workers rises as jobless rate reaches 11-year low”, *Financial Times*, 17.11.2016.

Jovanović, Miroslav; Damjanović, Jelena, “EU eastern enlargement: economic effects on new members 2000-2012”, *Journal of Economic Integration*, Center for Economic Integration, Sejong Institution, Sejong University, Seoul, Vol. 29, № 2/2014, стр. 210–243. <http://www.e-jei.org/journal/view.php?number=2013600041>

Jovanović, Miroslav, „Bar 1918 prepreka na putu Srbije ka Evropskoj uniji”, *Nova srpska politička misao*, 12.11.2007. http://starisajt.nspm.rs/ekonomskapolitika/2007_jovanovic_mir1.htm

Lyons, Kate, “The 10 best Euro myths – from custard creams to condoms”, *The Guardian*, 23.06.2016.

Munchau, *Wolfgang*, “Europe will stumble before it learns to stand tall”, *Financial Times*, 7.12.2015.

Noonan, Laura, “Goldman Sachs hires former EU chief José Manuel Barroso”, *Financial Times*, 08.07.2016.

Sarkozy, Nicolas, “Remake the union to heal Europe’s rifts”, *Financial Times*, 17.11.2016.

Stewardson, J. “Switzerland and Norway have not suffered much”, *Financial Times*, 17.12.2012.

Townsend, Mark, “Football abuse scandal grows with 55 clubs involved”, *The Guardian*, 03.12.2016.

Treanor, Jill, “Goldman Sachs hired prostitutes to win Libyan business, court told”, *The Guardian*, 13.07.2016.

Waterfield, Bruno, “EU will threaten Syriza with the collapse of Greek banks and the prospect of going bust unless Alexis Tsipras signs up to existing austerity measures”, *The Telegraph*, 26.1.2015.

„CAP reform 2014-2020“, *EurActiv*, 2.11.2011.

„Da smo u EU dobijali bi milijarde“, *B92*, 06.03.2012.

- „Dačić: Ući ćemo u EU, pa izaći ako je loše“, *Pravda*, 25.09.2013.
- Editorial, “The Observer view on child abuse”, *The Observer*, 27.11.2016.
- “EU uoči dana Evrope: Krize na sve strane, preti raspad”, *B92*, 08.05.2016.
- „Hrvatski ministar nam poručuje: Srbija nikada neće ući u EU“, *Pravda*, 30.10.2015.
- „Izvinjenje Andreasa Cobela“, *BBC*, 12.4.2007. http://www.bbc.co.uk/serbian/news/2007/04/printable/070412_cobel_kosovo.shtml, 18/11/2016.
- „Kovač opet preti: Srbija nikada neće postati članica EU“, *B92*, 20.08.2016.
- „Mas: Srbi moraju svojoj deci da objasne da je bombardovanje bilo ispravno“, www.zastonato.org 28/10/2010.
- „Nemci grade zid visok 4 metra da se ograde od izbeglica“, *B92*, 19.11.2016.
- “Outgrowing the Union. A survey of EU”, *The Economist*, 25.9.2004.
- “Renzi compares EU to sinking Titanic’s orchestra”, *EurActiv*, 11.02.2016.
- “Serbia makes a push for EU candidate status”, *Stratfor*, 8.12.2011.
- “Swamp or no swamp, Goldman swims on; The investment bank’s network reaches the White House, again”, *Financial Times*, 03.12.2016.
- https://drive.google.com/file/d/0B6u-a8S_7dBVSDBaSWICSjF6QUE/edit?pli=1 (стр. 48) 18/11/2016.
- <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec100&plugin=1>, 24/11/2016.
- <http://www.nspm.rs/hronika/poljski-analiticari-eu-mora-da-bude-atraktivnija-za-srbiju.html>, 01/01/2015.
- <http://ssrn.com/abstract=2854161>, 05/01/2017.
- <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/nov/27/observer-view-child-abuse>, 28/11/2016.
- “The policies or principles of any of various political parties which seek to represent the interests of ordinary people”, *Oxford English Dictionary*, <http://www.oed.com>, 05/12/2016.

Miroslav N. Jovanović

THE END OF EUROPEAN DREAM?

Resume

Deportation of Serbia to non-functional European Union (EU), which is in existential crisis, is continued. Great Britain leaves EU, which could be transformed in ten years or sooner in the League of Nations (1920–1946), which actually existed more in formal way than in political reality. Is it worth making big and irreversible compromises for something that is becoming non-existent? Despite the results of existential crisis of Eurozone and EU, we can be sure that solutions would not be easy and positive. After the crisis ends, many countries will be dissatisfied with new EU and new Eurozone. No one knows how EU will look like in five, ten or fifteen years and whether it would be attractive for current members to stay within. We should prepare for Europe, where EU will have insignificant or negative role, or where there will not be EU at all (post-EU Europe). The idea of EU was really good, but nowadays it has transformed in interstate negotiation and torture. In such circumstances Serbia should stay neutral in this form of non-functional project and should avoid paying too big price for getting nothing significant in return.

Key words: elite, EU, Serbia, Brussels, citizens, democracy
